

Раздел III

СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ МЕДИЦИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

УДК 37.018.46: 371.3

Ф.К.Смаилова^{1}, М.Бердігүл, А.Ташаева, Н.Қалтай,
С.Бекбатыров, А.Егемберді, А.Сұлтан, А.Танаиқызы*

¹С. Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ,
Алматы № 2 ішкі аурулар кафедрасы аралас пәндер курсымен
Алматы қ., Қазақстан

ИНТЕРНАТУРАДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІНІҢ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ

ТҮЙІН

Мақалада ішкі аурулар бойынша интернаттурадағы оқыту тәсілдері қарастырылады, ол жаңадан жұмыс бастаған дәрігерлердің теориялық білімін, практикалық дағдыларын, ғылыми-зерттеуге қызығушылықтарын сақтап ары қарай дамытуға мүмкіндік береді. Инновациялық әдістер компетентті- бағдарланған оқытуға, интерн терапевттердің және студенттердің өздерінің тұрғысынан зерттелетін материалды игеруге жақсы ықпал етеді. Бұл әсіресе жұмыс барысында өзінің кәсіптік деңгейін заманауи технологияларға және медицинадағы инновацияларға сәйкес жоғарылатуға тиіс медициналық профильдегі мамандар үшін маңызды болып табылады.

Түйінді сөздер: медициналық білім беру, белсенді әдістер, компетентті- бағдарланған оқыту, интернаттура.

Мәселенің өзектілігі: Жоғары медициналық білім беру ұйымдардың алдында тұрған маңызды міндеттердің бірі – оқыту сапасын арттыру болып табылады. Қазақстандағы жоғары медициналық білім берудің қазіргі заманғы жүйесі, медициналық мамандық бойынша теориялық оқыту деңгейі жоғары жас мамандарды даярлауға бағытталған, ол жедел және тиімді әдіспен медициналық ғылым саласындағы заманауи жетістіктерге жету. Бұның негізінде медициналық білім беру және халықаралық стандарттарға сәйкес жетілдіру қажеттілігі жатыр. Терапевт – дәрігерлерді интернаттурада оқыту бұл алдыңғы оқу курстарындағы алған базалық білімді тереңдетіп ғылыми жұмыстың дағдыларын нығайтуға, біліктілік деңгейін арттыруға және жаңа құзыреттердің негізгі білімдерін тереңдетуге бағытталған. Интерн- дәрігердің интернаттура басталғанға дейінгі дағдылары мен қабілетін өңдеп және сақтап қалуын, денсаулық сақтау орнын-

дарында тәжірибеде кездесетін түрлі сирек клиникалық жағдайлармен бекіту талап етіледі. Құқықты*, деонтологиялық немесе этикалық аспектілері бойынша ішкі ауруларда кейбір маңызды мәселелер студенттермен тек теория жүзінде қарастырылады, ол білім практикалық дағдыларды жетілдіру үшін жеткіліксіз. Осы мәселені шешу үшін инновациялық әдістер пайдаланылады, ол студенттердің оқыту үрдісінде белсенді айналысуға, олардың ықыласын және өзін-өзі талдауды арттыруға көмектеседі. Оқыту әдістемесі студенттің назарын аудара отырып, клиникалық және сын тұрғысынан ойлауын дамытуға шығармашылық және инновациялық тәжірибесін қалыптастыруға, құзыретін арттыруға мүмкіндік береді. Бұл оқытудың белсенді әдістерін қолданылуында студенттер өздері айтқанының 80 % және өздері жасағанының 90 % естерінде сақтайтыны атап өтілді.

Максаты: Интернаттурадағы оқу үрдісінде

қолданылатын белсенді оқыту әдістеріне шолуды өткізу.

Материалдар мен әдістерді талқылау нәтижелері: № 2 ішкі аурулар кафедрасында аралас пәндер курсымен екіжылдық оқыту барысында пайдаланылған белсенді әдістерін талдау анализі жүргізілді.

Циклдардың барысында мынадай әдістер қолданылды: "case-study", ситуациялық рөлдік ойындар, шағын топтарда жұмыс, конференция жүргізу, шығармашылық тапсырмалар, ми шабуылы (мозговой штурм) және т.б.

"Case studies" әдісінің материалы ретінде нақты науқастардың ауру тарихы қолданылды (этикалық ережелерге сәйкес науқастың жеке деректері көрсетілмейді). "Case studies" дамыту үшін мұрағаттарда жұмыс жүргізілді, жұмыс материалы ретінде мұрағатта талданып және өңделіп қойған әр түрлі ауру ағымымен және асқынулармен болған науқастардың сырқатнамалары алынды. Бұл жұмысқа өте белсенді түрде интерн-терапевттер қатысты. Мәліметтер электрондық түрде кафедрада талқыланып, мұғалімдермен "case-studies" жүйесімен оқыту жүргізуге немесе клиникалық талдау кезінде қосымша дидактикалық материал ретінде пайдаланылады. Ақпараттық тіркелген файлдар мынадай ақпарат көздерімен қоса беріледі: этиологиясы, патогенезі, дәлелді медицина және Қазақстан Республикасының стандарттарына негізделген емдеу және диагностика тактикасының талдауы, осы тақырыптар бойынша Халықаралық нұсқаулар, клиникалық хаттамалар, шолу немесе мета – анализ сілтемелер жүргізіледі. Ол сондай-ақ клиникалық-құқықтық, экономикалық негіздерін ғана емес құқықтық құзыреттілікті де қалыптастыруға ықпал етеді. Сарапшы ретінде, құжаттаманы талдаудан кейін, интерн сақтықпен және жауапкершілікпен науқастың ауру тарихына жетекшілік етеді.

Ситуациялық рөлдік ойындебрифинг әдісімен (деловой игры с дебрифингом). Әдіс клиникалық жағдайды импровизация арқылы топтың барлық мүшелерінің қатысуымен ойналады, бұл интернге адамдардың психологиясын жақсы түсінуге мүмкіндік береді, сонымен қатар танымдық, коммуникативтік дағдыларды да дамытады. Жағдай қатысушыларға түрлі рөлдерге қатысуға мүмкіндік беру үшін қайталап ойнатылады. Ойынның міндетті қағидаларының бірі ол бірнеше асқынулары

бар науқасты алып сұрастыру, талқылаудан кейін, ойын күрделілігін арттыру арқылы бірнеше жағдайларды бейнежазбаға түсіру болып табылады. Ойын жағдайды максималды шындыққа жақын болады, сондықтан дебрифинг интерннің өзіне сырттан бақылауға мүмкіндік береді, өзінің қателіктерін түсінуге, тиісінше, өзінің дағдыларымен жұмыс істеуге, жеке және ұжымдық жағдайлардағы қатынастарды да көруге мүмкіндік береді. Медициналық симуляциядағы сценарийлер практикалық дағдылар орталығында, семинар-тренингте, жүрек - өкпелік науқастың "Имитатор К" симулятор ретінде пайдаланылып отырады. Әдістің тиімділігі тәжірибелік дағдыларды бағалау кезінде, яғни интерн-дәрігерлерді сертификаттау нәтижелері кезінде расталды.

Интерактивті әдіс – Team – based learning (TBL) - "шағын топтарда" командалық жұмыс істеу дегенді білдіреді. Бұл әдіс мынаны қарастырады: оқытушы мен интерн дәрігердің тиімді, ынтымақтасқан қарым қатынас орната отырып, интерн-дәрігерді оқу процесіне белсенді тарту арқылы топтың әр мүшесінің командалық жұмыс үшін қажетті қасиеттерін қалыптастыру, ол өз кезегінде – жауапкершілік, өзара түсіністік және қарым-қатынас дағдыларын қамтамасыз етеді. Әдістің шартына сәйкес, бүкіл топтың адекватты жұмыс істеуі үшін топтың құрылу кезінде жынысы мен оқыту деңгейі бойынша әртүрлі құрылуы керек. Интерндерді топтарға бөлу кезде мұғалім Колб шкаланы қолданады. Әр бір топта мүмкіндік бойынша рационалист – converger, эмпирик – diverger, теоретик – assimilator, практик – accommodator болуы керек, ол арқылы командалық жұмыс жасауын, ұжымдағы міндеттерін бөлу, өзара көмек көрсетіп, жауапкершілікке алу дағдыландырады. Мұғалім екі топтың арасындағы бәсекелестіктің салауатты рухын қолдап, өзара түсініспеушілікке келуге жол бермейді. Интерндерге алдын ала сабақты өткізу методикасы ескертіледі және анықтамалықтарды пайдалану шектелмейді. Сабақтың барысында студенттер тесттерді және ситуациялық есептерді шешеді, лабораториялық және аспапты зерттеулердің нәтижелерін талқылайды. Бұл оқыту тәсіл интерндерді командалық жұмыс істеуге үйретеді.

Оқытудағы тағы бір тиімді әдіс – интерактивті конференция болып табылады. Әдіс кез келген байланысқан тақырыптарды мең-

геруге тиімді, топтарды оқыту арқылы өзін-өзі дамыту, өзінің білім құзыретін жоғарлату және жоғары танымдық дағдыларын артыру үшін таңдаулы әдістердің бірі болып табылады. Интерактивті конференцияда шығармашылық жұмыстарын өзара ұштастыра отырып, "студент мұғалім ретінде" танылады. Ол интерн-дерден шығармашылық жұмыс пен күрделі дайындықты талап етеді. Оқытушының жетекшілігімен интерн-дер белгілі бір тақырып бойынша презентация дайындайды. Әрбір презентация клиникалық жағдайға негізделген бір қосалқы тақырыпқа арналады, аудиторияның сұрақтарымен, мини- дәріс форматында жүргізіледі. Міндетті түрде презентацияда сұраққа жауап талқыланады. Көрсеткіштер тобымен кері байланысқа түсіру үшін баяндамаларға қатысты сұрақтар дайындалады. Баяндамалар, сұрақтар, есептер мен бейнетаспалардағы көріністердің электрондық нұсқалары кафедрада сақталады және семинарлар өткізуге пайдаланылады.

Региондарда іс-сапар өту кезінде интерн-дердің практикалық дағдылары мен теориялық білімін бағалауға "3600 бағалау" әдісі қолданылды. Медициналық білім беру жүйесінде практикалық іс-сапар тәжірибесі интерн-дер үшін өте маңызды шешуші сәт болып табылады. Барлық оқыту жылдарының ішінде олар алғаш рет терапевтік саладағы бөлімдерде өз бетінше жұмыс істеуге мүмкіндіктері туады, науқастарды жүргізу, курациялау, медициналық есеп жүргізу, интенсивті терапия бөлімінде және қабылдау бөлімінде, функционалдық диагностика бөлімінде, консилиумдарға қатысуға және клиникалық талдауды жүргізуге ұмтылады. Практика соңында интерн кешенді тексеру - тізімін кафедраға алып келеді, олардың қызметін тек жауапты дәрігерлер ғана емес, сонымен қатар медбикелер мен науқастарда бағалайды. Бұл тексеру-тізімі олардың танымдық, практикалық және коммуникативтік дағдыларына сипаттама береді, сонымен қатар интерннің білімін және дағдыларын бағалайтын ең шынайы құжат болып табылады.

Интерн-дер тарапынан "блиц-ойын" әдісінің қолданылуымен өтетін оқыту қызықты жүреді. Аталған әдіс "ми шабуылы" және шағын топтардағы оқыту белсенді әдістерін біріктіретін іскерлік ойынның бір түрі болып табылады. Бұл

әдіс нақты көріністермен сипатталады: тез өткізілуі, ойынның оңай әрі қызықты болуы, барлық топ мүшелерінің міндетті түрде қатысуы, командалық жұмыс. Оқытудың негізінде индивидуальды жұмыс және топаралық бәсекелестік жатыр. Жиналған ұпай саны мен соңғы нәтиже әр топ мүшесінің жағдайды тез әрі нақты талдап бітуіне, және топтың қандай шешімге келуіне байланысты. Осы әдіс өзін "Науқас қауіпсіздігі" элективті пәнінің "Қағым жұмыс" тақырыбында жақсы көрсетті. Осы ойынның мысалында интерн-терапевтер ұжымдаса отырып дәрігерлерлік қателіктерді анықтауға үйреніп, оларды дұрыстауға және алдын алуға үйренеді. Бұл алынған білімді практикалық іс жүргізуде қолдануға мүмкіндік береді, мысалы: станлартты емес клиникалық жағдай кезінде қысқа уақыт ішінде дифференциальды диагностиканы өткізіп, тиісті емдеу жоспары мен науқасты жүргізу тактикасын таңдау. Интерн-дердің ең үлкен қызығушылығын – аналитикалық матрица алады, ол инновациялық фарматтағы жобамен оқыту әдісі болып табылады. Сарапшы ретінде аурудың тарихымен жұмыс істегенде, интерн-нозология туралы тереңірек білім алып, өз бетінше дифференциальды диагноз қойып, жазбаларды дұрыс жүргізуді үйреніп, медициналық және ғылыми әдебиеттермен өз бетінше жұмыс істеуге дағдыланады (себебі қателікпен және күрделі асқынған клиникалық жағдаймен жұмыс істейді).

Қорытынды. Интернатурада инновациялық технологияны қолдану-теориялық білімді тереңдетіп нығайтуға, коммуникативті дағдыларды дамытуға, құқықтық білім алуға, топта жұмыс жасаудың мамандандырылған дағдыларын нығайтуға, талқылауларды дәлелдеп жүргізуге, өз көзқарастарын дәлелді медицина принциптеріне негіздеп дәлелдеуге, сонымен қатар жаңа білім алуға мүмкіндік береді. Интерн-дер әртүрлі танымдық ойындармен және өзіндік мінез құлық арқылы сенімділігі мен өзін-өзі бағалауын жоғарлата алады. Инновациялық оқыту әдісі - дәрігер-терапевтердің білім беру сапасын жоғарлатады. Бұл республикалық денсаулық сақтау ұйымдастырушыларымен тәжірибе жүзінде ҚазҰМУ түлектерімен дәлелденді.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 *Артюхина А.И., Чумаков В.И.* Интерактивные методы обучения в медицинском вузе. – Волгоград, 2011. – С. 5-11.
- 2 *Шамов И.А., Гаджиев Г.Э.* Деловая игра в медицинском вузе: пособие для преподавателей. – Махачкала: ИПЦ ДГМА, 2008. – С. 15-18.
- 3 Современные образовательные технологии: учебное пособие / под.ред. Н.В.Бордовской: 2-е изд. – М.:КНОРУС, 2011. – С. 50-56.
- 4 *Шеметова Г.Н., Рябошапко А.И., Губанова Г.В., Красникова Н.В., Беляева Ю.Н.* Профилактическая работа терапевта: формирование компетенций // *Фундаментальные исследования.* – 2014. – № 7-1. – С. 166-169.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются активные методы обучения в интернатуре по внутренним болезням, позволяющие формировать и закреплять у начинающих врачей теоретические знания, практические навыки, интерес к исследовательской работе. Инновационные методы направлены на компетентностно-ориентированное обучение интернов-терапевтов и, с точки зрения самих обучающихся, способствуют более глубокому усвоению изучаемого материала. Особое значение это имеет для специалистов медицинского профиля, которые в течение трудовой деятельности обязаны повышать свой профессиональный уровень в соответствии с современными технологиями и инновациями в медицине.

Ключевые слова: медицинское образование, активные методы, компетентностно-личностное обучение, интернатура.

SUMMARY

The article includes the methods of internship training in internal diseases, which forms and consolidates theoretical knowledge, practical skills and interests in making researches of interns. The innovational methods are directed to competence-oriented education of interns-therapists, and according to the students consideration those methods give deeper comprehension in absorption studying materials. This is very importante for medical specialists, who are required to improve their professional level in accordance with modern technologies and innovations.

Key words: medical education, active methods, competence-based and personal training, internship.